Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 21ης Δεκεμβρίου 2016*

«Αίτηση αναιρέσεως — Εξωτερικές σχέσεις — Συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως στον τομέα της γεωργίας και της αλιείας — Απόφαση που εγκρίνει τη σύναψη διεθνούς συμφωνίας — Προσφυγή ακυρώσεως — Παραδεκτό — Ενεργητική νομιμοποίηση — Εδαφική εφαρμογή της συμφωνίας — Ερμηνεία της συμφωνίας — Αρχή της αυτοδιαθέσεως — Αρχή του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών»

Στην υπόθεση C-104/16 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ασκήθηκε στις 19 Φεβρουαρίου 2016,

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο από τους H. Legal και A. de Elera-San Miguel Hurtado, καθώς και από την A. Westerhof Löfflerová,

αναιρεσείον,

υποστηριζόμενο από:

το **Βασίλειο του Βελγίου**, εκπροσωπούμενο από τη C. Pochet και τον J.-C. Halleux,

την **Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας**, εκπροσωπούμενη από τον T. Henze,

το **Βασίλειο της Ισπανίας**, εκπροσωπούμενο από τον M. Sampol Pucurull και την S. Centeno Huerta,

τη **Γαλλική Δημοκρατία**, εκπροσωπούμενη από τους F. Alabrune, G. de Bergues, D. Colas, F. Fize και B. Fodda,

την **Πορτογαλική Δημοκρατία**, εκπροσωπούμενη από τους L. Inez Fernandes και M. Figueiredo,

την **Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural (Comader)**, εκπροσωπούμενη από τους J.-F. Bellis, M. Struys, A. Bailleux, L. Eskenazi και R. Hicheri, avocats,

παρεμβαίνοντες στην αναιρετική διαδικασία,

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι:

το **Front populaire pour la libération de la saguia-el-hamra et du rio de oro (Front Polisario)**, εκπροσωπούμενο από τον G. Devers, avocat,

προσφεύγον πρωτοδίκως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

η **Ευρωπαϊκή Επιτροπή**, εκπροσωπούμενη από τους F. Castillo de la Torre και E. Paasivirta, καθώς και από την B. Eggers,

παρεμβαίνουσα πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, Πρόεδρο, A. Tizzano, αντιπρόεδρο, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič και J. L. da Cruz Vilaça, προέδρους τμήματος, J. Malenovský (εισηγητή), E. Levits, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, C. Toader, C. G. Fernlund, C. Vajda, S. Rodin, F. Biltgen και K. Jürimäe, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Wathelet

γραμματέας: V. Giacobbo-Peyronnel, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 19ης Ιουλίου 2016,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2016,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με την αίτησή του αναιρέσεως, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ζητεί την αναίρεση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 10ης Δεκεμβρίου 2015, Front Polisario κατά Συμβουλίου (T-512/12, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, EU:T:2015:953), με την οποία αυτό δέχθηκε την προσφυγή του Front populaire pour la libération de la saguia-el-hamra et du rio de oro (Front Polisario) περί μερικής ακυρώσεως της αποφάσεως 2012/497/ΕΕ του Συμβουλίου, της 8ης Μαρτίου 2012, για τη σύναψη της συμφωνίας υπό μορφή ανταλλαγής επιστολών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου σχετικά με αμοιβαία μέτρα ελευθέρωσης για τα γεωργικά προϊόντα, τα μεταποιημένα γεωργικά προϊόντα, τα ψάρια και τα αλιευτικά προϊόντα, με την αντικατάσταση των πρωτοκόλλων αριθ. 1, 2 και 3 και των παραρτημάτων τους και με τις τροποποιήσεις της ευρωμεσογειακής συμφωνίας συνδέσεως μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και του Βασιλείου του Μαρόκου, αφετέρου (ΕΕ 2012, L 241, σ. 2, στο εξής: επίδικη απόφαση).

Το νομικό πλαίσιο

Το διεθνές δίκαιο

Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών

2 Το άρθρο 1 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, που υπεγράφη στο Σαν Φρανσίσκο στις 26 Ιουνίου 1945, ορίζει:

«Σκοποί των Ηνωμένων Εθνών είναι οι εξής:

[…]

2. Να αναπτύσσωσι φιλικάς σχέσεις μεταξύ των Εθνών βασιζομένας εις τον σεβασμόν προς την αρχήν της ισότητος των δικαιωμάτων και της αυτοδιαθέσεως των λαών και να λαμβάνωσι άλλα κατάλληλα μέτρα προς ενίσχυσιν της παγκοσμίου ειρήνης.

[…]»

3 Το κεφάλαιο XI του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, που επιγράφεται «Διακήρυξη που αφορά μη αυτόνομες περιοχές», περιλαμβάνει το άρθρο 73, το οποίο προβλέπει:

«Μέλη των Ηνωμένων Εθνών, άτινα έχουσιν ή αναλαμβάνουσι την ευθύνην της διοικήσεως εδαφών των οποίων οι λαοί δεν έχουσιν εισέτι φθάσει εις πλήρη βαθμόν αυτοδιοικήσεως, αναγνωρίζουσι την αρχήν ότι τα συμφέροντα των κατοίκων των εδαφών τούτων είναι προέχοντα, και αποδέχονται ως ιεράν παρακαταθήκην την υποχρέωσιν να προαγάγωσιν εις τον ανώτερον βαθμόν την ευημερίαν των κατοίκων των εδαφών τούτων, εντός του συστήματος της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας, όπερ ο παρών χάρτης εγκαθιδρύει […]

[…]».

Η Σύμβαση της Βιέννης για το δίκαιο των συνθηκών

4 Κατά το τελευταίο εδάφιο του προοιμίου της Συμβάσεως της Βιέννης περί του δικαίου των συνθηκών, που συνήφθη στις 23 Μαΐου 1969 (*Recueil des traités des Nations unies*, τόμος 1155, σ. 331, στο εξής: Σύμβαση της Βιέννης), τα συμβαλλόμενα μέρη «διαβεβαι[ούν] ότι οι κανόνες του εθιμικού Διεθνούς Δικαίου θα συνεχίσουν να διέπουν ζητήματα μη ρυθμιζόμενα υπό των διατάξεων της [εν λόγω] Συμβάσεως».

5 Το άρθρο 3 της Συμβάσεως αυτής, που επιγράφεται «Διεθνείς Συμφωνίαι μη εμπίπτουσαι εις τα πλαίσια της παρούσης Συμβάσεως», ορίζει τα εξής:

«Το γεγονός ότι, η παρούσα Σύμβασις δεν εφαρμόζεται επί διεθνών συμφωνιών μεταξύ κρατών και άλλων υποκειμένων του Διεθνούς Δικαίου ή μεταξύ των ως άνω ετέρων υποκειμένων του Διεθνούς Δικαίου, ή επί διεθνών συμφωνιών, συνομολογηθεισών εις άγραφον τύπον, δεν επηρεάζει:

[…]

β) την εφαρμογήν επ' αυτών οιουδήποτε των κανόνων των θεσπιζομένων εν τη παρούση Συμβάσει, εις τους οποίους θα υπήγοντο, κατά το Διεθνές Δίκαιον, ανεξαρτήτως της εν λόγω Συμβάσεως,

[…]».

6 Κατά το άρθρο 26 της εν λόγω Συμβάσεως, που επιγράφεται «Pacta sunt servanda»:

«Εκάστη συνθήκη εν ισχύι, δεσμεύει τα εις αυτήν συμβαλλόμενα μέρη και δέον να τηρείται καλή τη πίστει.»

7 Το άρθρο 29 της ίδιας Συμβάσεως, που επιγράφεται «Εδαφική εφαρμογή της συνθήκης», ορίζει:

«Εξαιρέσει της περιπτώσεως καθ' ην υφίσταται διάφορος πρόθεσις, προκύπτουσα εκ της συνθήκης ή άλλως πως η συνθήκη δεσμεύει έκαστον μέρος επί ολοκλήρου του εδάφους του.»

8 Το άρθρο 30 της Συμβάσεως της Βιέννης, που επιγράφεται «Εφαρμογή διαδοχικών συνθηκών αναφερομένων εις το αυτό αντικείμενον», προβλέπει, στην παράγραφό του 2:

«Όταν η συνθήκη ορίζει ότι υπόκειται εις τας διατάξεις προγενεστέρας ή μεταγενεστέρας συνθήκης ή ότι δεν θα έδει να θεωρήται ασυμβίβαστος προς αυτάς, προέχουν αι διατάξεις της συνθήκης εις την οποίαν γίνεται η αναφορά.»

9 Δυνάμει του άρθρου 31 της Συμβάσεως αυτής, που επιγράφεται «Γενικός κανών ερμηνείας»:

«1. Η συνθήκη δέον να ερμηνεύηται καλή τη πίστει, συμφώνως προς την συνήθη έννοιαν ήτις δίδεται εις τους όρους της συνθήκης, εν τω συνόλω αυτών και υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού της.

2. Το σύνολον της συνθήκης, διά τους σκοπούς ερμηνείας ταύτης, εκτός του κειμένου, περιέχοντος το προοίμιον και τα παραρτήματα αυτής, περιλαμβάνει:

α) πάσαν συμφωνίαν σχετικήν προς την συνθήκην, ήτις συνωμολογήθη μεταξύ όλων των μερών, επ' ευκαιρία της συνάψεως της συνθήκης·

β) παν έγγραφον, το οποίον συνετάγη υφ' ενός ή πλειόνων μερών εν σχέσει προς την σύναψιν της συνθήκης, το οποίον εγένετο αποδεκτόν υπό των άλλων μερών ως έγγραφον σχετιζόμενον προς την συνθήκην.

3. Ομού μετά του συνόλου της συνθήκης δέον να λαμβάνωνται υπ' όψιν:

α) πάσα μεταγενεστέρα συμφωνία μεταξύ των μερών, αφορώσα εις την ερμηνείαν της συνθήκης ή την εφαρμογήν των διατάξεων ταύτης·

β) πάσα μεταγενεστέρα πρακτική ακολουθηθείσα υπό των συμβαλλομένων μερών κατά την εφαρμογήν της συνθήκης, η οποία συνιστά συμφωνίαν αυτών ως προς την ερμηνείαν ταύτης·

γ) άπαντες οι σχετικοί κανόνες του Διεθνούς Δικαίου οι εφαρμοζόμενοι εις τας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών σχέσεις.

4. Ειδική έννοια δύναται να δοθή εις έναν όρον εάν προκύπτη ότι αυτή ήτο η πρόθεσις των συμβαλλομένων μερών.»

10 Το άρθρο 34 της εν λόγω Συμβάσεως, που επιγράφεται «Γενικός κανών αφορών εις τα τρίτα κράτη», προβλέπει ότι:

«Η συνθήκη δεν δημιουργεί υποχρεώσεις ή δικαιώματα διά τρίτον κράτος άνευ της συναινέσεώς του.»

Το δίκαιο της Ένωσης

Η συμφωνία συνδέσεως

11 Η ευρωμεσογειακή συμφωνία συνδέσεως μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και του Βασιλείου του Μαρόκου, αφετέρου, υπεγράφη στις Βρυξέλλες στις 26 Φεβρουαρίου 1996 (ΕΕ 2000, L 70, σ. 2, στο εξής: συμφωνία συνδέσεως) και ενεκρίθη εξ ονόματος των εν λόγω Κοινοτήτων με την απόφαση 2000/204/ΕΚ, ΕΚΑΧ του Συμβουλίου και της Επιτροπής, της 24ης Ιανουαρίου 2000 (ΕΕ 2000, L 70, σ. 1). Συμφώνως προς το άρθρο της 96, ετέθη σε ισχύ από 1ης Μαρτίου 2000, όπως προκύπτει από την ενημέρωση που δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* (ΕΕ 2000, L 70, σ. 228).

12 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της συμφωνίας συνδέσεως ορίζει:

«Εγκαθιδρύεται σύνδεση μεταξύ της Κοινότητας και των κρατών μελών της, αφενός, και του Μαρόκου, αφετέρου.»

13 Ο τίτλος ΙΙ της συμφωνίας αυτής, που επιγράφεται «Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων», περιλαμβάνει τα άρθρα 6 έως 30 αυτής.

14 Το άρθρο 16 της εν λόγω συμφωνίας ορίζει τα εξής:

«Η Κοινότητα και το Μαρόκο απελευθερώνουν σταδιακώς τις αμοιβαίες συναλλαγές στον τομέα των προϊόντων γεωργίας και αλιείας.»

15 Το άρθρο 17, παράγραφος 1, της ίδιας συμφωνίας, ως είχε αρχικώς, όριζε:

«Τα προϊόντα γεωργίας και αλιείας καταγωγής Μαρόκο υπάγονται κατά την εισαγωγή τους στην Κοινότητα στις διατάξεις των [π]ρωτοκόλλων αριθ. 1 και 2, αντιστοίχως.»

16 Ο τίτλος VIII της συμφωνίας συνδέσεως, που επιγράφεται «Γενικές και τελικές θεσμικές διατάξεις», περιλαμβάνει μεταξύ άλλων το άρθρο 94, κατά το οποίο:

«Η παρούσα συμφωνία εφαρμόζεται αφενός, στα εδάφη στα οποία εφαρμόζονται οι συνθήκες για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και η συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, υπό τους όρους που προβλέπονται στις συνθήκες αυτές, και, αφετέρου, στο έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου.»

Η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως

17 Η συμφωνία υπό μορφή ανταλλαγής επιστολών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου σχετικά με αμοιβαία μέτρα ελευθέρωσης για τα γεωργικά προϊόντα, τα μεταποιημένα γεωργικά προϊόντα, τα ψάρια και τα αλιευτικά προϊόντα, με την αντικατάσταση των πρωτοκόλλων αριθ. 1, 2 και 3 και των παραρτημάτων τους και με τις τροποποιήσεις της ευρωμεσογειακής συμφωνίας συνδέσεως μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους αφενός, και του Βασιλείου του Μαρόκου, αφετέρου, υπεγράφη στις Βρυξέλλες στις 13 Δεκεμβρίου 2010 (ΕΕ 2012, L 241, σ. 4, στο εξής: συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως), προτού εγκριθεί εξ ονόματος της Ένωσης με την επίδικη απόφαση. Συμφώνως προς τους όρους της, ετέθη σε ισχύ από 1ης Οκτωβρίου 2012, όπως προκύπτει από την ανακοίνωση που δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* (ΕΕ 2012, L 255, σ. 1).

18 Όπως προκύπτει από τη συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως και τις αιτιολογικές σκέψεις 1 έως 3 της επίδικης αποφάσεως, η συμφωνία αυτή έχει ως σκοπό να υλοποιήσει τη σταδιακή απελευθέρωση των συναλλαγών στον τομέα των γεωργικών και των αλιευτικών προϊόντων, την οποία προβλέπει το άρθρο 16 της συμφωνίας συνδέσεως, τροποποιώντας ορισμένους ορισμούς της τελευταίας αυτής συμφωνίας, καθώς και ορισμένα συνοδευτικά πρωτόκολλά της.

19 Προς τούτο, η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως τροποποίησε μεταξύ άλλων το άρθρο 17, παράγραφος 1, της συμφωνίας συνδέσεως, το οποίο ορίζει πλέον:

«Τα γεωργικά προϊόντα, τα μεταποιημένα γεωργικά προϊόντα, τα ψάρια και τα αλιευτικά προϊόντα καταγωγής Μαρόκου που απαριθμούνται στο πρωτόκολλο αριθ. 1 υπόκεινται κατά την εισαγωγή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση στις ρυθμίσεις του εν λόγω πρωτοκόλλου.

[…]»

20 Η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως τροποποίησε επίσης το πρωτόκολλο αριθ. 1 της συμφωνίας συνδέσεως, το οποίο προβλέπει πλέον, κατ' ουσίαν, ότι οι κατ' αξίαν και οι ειδικοί δασμοί οι οποίοι επιβάλλονται επί των γεωργικών προϊόντων, των μεταποιημένων γεωργικών προϊόντων, των ψαριών και των αλιευτικών προϊόντων καταγωγής Μαρόκου και εμπίπτουν σε αυτές τις δύο συμφωνίες καταργούνται ή μειώνονται σε συγκεκριμένα επίπεδα.

Ιστορικό της διαφοράς

21 Το Front Polisario είναι, βάσει του άρθρου 1 του καταστατικού του, «εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα, καρπός της μακράς αντιστάσεως του λαού των Σαχράουι κατά των διαφόρων μορφών ξένης κατοχής», και ιδρύθηκε στις 10 Μαΐου 1973.

22 Η ιστορική και διεθνής συγκυρία την εποχή της ιδρύσεώς του, καθώς και η μεταγενέστερη εξέλιξη της καταστάσεως στη Δυτική Σαχάρα, όπως περιγράφονται κατά βάση στις σκέψεις 1 έως 16 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, μπορούν να συνοψιστούν ως εξής.

23 Η Δυτική Σαχάρα αποτελεί περιοχή της βορειοδυτικής Αφρικής, η οποία αποικίστηκε από το Βασίλειο της Ισπανίας κατά τα τέλη του 19ου αιώνος προτού καταστεί ισπανική επαρχία, εν συνεχεία δε, ήτοι το 1963, ενεγράφη από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) στον κατάλογο των μη αυτόνομων περιοχών κατά την έννοια του άρθρου 73 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, στον οποίον εξακολουθεί μέχρι σήμερα να είναι εγγεγραμμένη.

24 Στις 14 Δεκεμβρίου 1960, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ εξέδωσε το ψήφισμα 1514 (XV) που επιγράφεται «Διακήρυξη περί παραχωρήσεως ανεξαρτησίας στις αποικιοκρατούμενες χώρες και λαούς» [στο εξής: «ψήφισμα 1514 (XV) της Γενικής Συνελεύσεως του ΟΗΕ], όπου υπογραμμίζεται μεταξύ άλλων ότι «[ό]λοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα ελεύθερης αυτοδιαθέσεως[,] δυνάμει [του οποίου] καθορίζουν ελεύθερα το πολιτικό καθεστώς τους», ότι «θα ληφθούν άμεσα μέτρα στις υπό κηδεμονία περιοχές, στις μη αυτόνομες περιοχές και σε όλες τις άλλες περιοχές που δεν έχουν εισέτι αποκτήσει την ανεξαρτησία τους, για να μεταβιβαστούν πάραυτα όλες τις εξουσίες στους λαούς των περιοχών αυτών άνευ ουδεμίας προϋποθέσεως ή επιφυλάξεως συμφώνως προς τη βούλησή τους και τις ελευθέρως εκπεφρασθείσες επιθυμίες τους», και ότι «[ό]λα τα κράτη υποχρεούνται να τηρούν κατά κεραίαν και με προσήλωση τις διατάξεις του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών […] επί τη βάσει […] του σεβασμού των κυριαρχικών δικαιωμάτων και της εδαφικής ακεραιότητας όλων των λαών».

25 Στις 20 Δεκεμβρίου 1966, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ εξέδωσε το ψήφισμα 2229 (XXI) επί του ζητήματος του Ifni και της ισπανικής Σαχάρας, με το οποίο «[δ]ιακήρυ[ξε] εκ νέου το αναπαλλοτρίωτο δικαίωμα περί αυτοδιαθέσεως τ[ου] λα[ού] […] της ισπανικής Σαχάρας» και κάλεσε το Βασίλειο της Ισπανίας, ως διοικούσα αρχή, να ρυθμίσει με πράξη του το ταχύτερο δυνατόν «τις λεπτομέρειες της διοργανώσεως δημοψηφίσματος το οποίο θα πραγματοποι[είτο] υπό την αιγίδα του [ΟΗΕ] προκειμένου να παρασχεθεί η δυνατότητα στον αυτόχθονα πληθυσμό να ασκήσει ελεύθερα το δικαίωμά του περί αυτοδιαθέσεως».

26 Στις 24 Οκτωβρίου 1970, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ εξέδωσε το ψήφισμα 2625 (XXV), που επιγράφεται «Διακήρυξη σχετικά με τις αρχές του διεθνούς δικαίου για τις φιλικές σχέσεις και τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών» και εγκρίνει την διακήρυξη αυτή, της οποίας το κείμενο προσαρτάται στο ψήφισμα. Η εν λόγω διακήρυξη επισημαίνει μεταξύ άλλων ότι «[κ]άθε κράτος οφείλει να σέβεται [το δικαίωμα αυτοδιαθέσεως των λαών] συμφώνως προς τις διατάξεις του Χάρτη» και ότι «[τ]ο έδαφος αποικίας ή άλλης μη αυτόνομης περιοχής έχει, δυνάμει του Χάρτη, χωριστό και διακριτό καθεστώς από αυτό του εδάφους της χώρας η οποία ασκεί τη διοίκηση επ' αυτού· αυτό το χωριστό και διακριτό καθεστώς δυνάμει του Χάρτη υφίσταται για όσο χρονικό διάστημα ο λαός της αποικίας ή της μη αυτόνομης περιοχής δεν ασκεί το δικαίωμά του αυτοδιαθέσεως συμφώνως προς τον Χάρτη και, ειδικότερα, συμφώνως προς τις αρχές και τους σκοπούς του».

27 Στις 20 Αυγούστου 1974, το Βασίλειο της Ισπανίας ενημέρωσε τον ΟΗΕ για την πρόθεσή του να διοργανώσει, υπό την αιγίδα του τελευταίου, δημοψήφισμα στη Δυτική Σαχάρα.

28 Στις 16 Οκτωβρίου 1975, το Διεθνές Δικαστήριο, με την ιδιότητά του ως κύριου δικαιοδοτικού οργάνου του ΟΗΕ και κατόπιν αιτήματος της Γενικής Συνελεύσεως του ΟΗΕ στο πλαίσιο των εργασιών της σχετικά με την αποαποικιοποίηση της Δυτικής Σαχάρας, εξέδωσε γνωμοδότηση (Δυτική Σαχάρα, γνωμοδότηση, CIJ Recueil 1975, σ. 12, στο εξής: γνωμοδότηση για τη Δυτική Σαχάρα), στο σημείο 162 της οποίας διέλαβε τα εξής:

«Τα στοιχεία και οι πληροφορίες που τέθηκαν σε γνώση του [παρόντος] Δικαστηρίου τεκμηριώνουν την ύπαρξη, κατά τον χρόνο του ισπανικού εποικισμού, νομικών δεσμών πίστεως μεταξύ του Σουλτάνου του Μαρόκου και ορισμένων από τις φυλές που κατοικούν στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας. Τεκμηριώνουν, επίσης, την ύπαρξη δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων ορισμένων δικαιωμάτων σχετικά με το έδαφος, τα οποία συνιστούσαν νομικούς δεσμούς μεταξύ του συνόλου της Μαυριτανίας, όπως το αντιλαμβάνεται το [παρόν] Δικαστήριο, και του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας. Αντιθέτως, το [παρόν] Δικαστήριο καταλήγει ότι τα στοιχεία και οι πληροφορίες που είχαν τεθεί σε γνώση του δεν τεκμηρίωναν την ύπαρξη κανενός δεσμού κυριαρχίας μεταξύ της Δυτικής Σαχάρας, αφενός, και του Βασιλείου του Μαρόκου ή του συνόλου της Μαυριτανίας, αφετέρου. Επομένως, το [παρόν] Δικαστήριο δεν διαπίστωσε την ύπαρξη νομικών δεσμών δυνάμενων να τροποποιήσουν την εφαρμογή του ψηφίσματος 1514 (XV) [της Γενικής Συνελεύσεως του ΟΗΕ] ως προς την αποαποικιοποίηση της Δυτικής Σαχάρας και, ιδίως, την εφαρμογή της αρχής της αυτοδιαθέσεως μέσω της ελεύθερης και αυθεντικής εκφράσεως της βουλήσεως των πληθυσμών της περιοχής. […]»

29 Περαίνοντας την ανάλυσή του, το Διεθνές Δικαστήριο απάντησε, με αυτήν τη γνωμοδότηση, στα ερωτήματα που του είχε θέσει η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, ως εξής:

«Το Δικαστήριο εκτιμά,

[…]

ότι η Δυτική Σαχάρα (Rio de Oro και Sakiet El Hamra) δεν αποτελούσε γη άνευ κυρίου (terra nullius) κατά τον χρόνο εποικισμού της από το Βασίλειο της Ισπανίας.

[…]

ότι το έδαφος είχε, με το Βασίλειο του Μαρόκου, νομικούς δεσμούς με τα χαρακτηριστικά που επισημαίνονται στο σημείο 162 της παρούσας γνωμοδοτήσεως·

[…]».

30 Σε λόγο που εκφώνησε την ημέρα της δημοσιεύσεως της ως άνω γνωμοδοτήσεως, ο Βασιλεύς του Μαρόκου διατύπωσε την εκτίμηση ότι «σύμπας ο κόσμος [είχε] αναγνωρίσει ότι η [Δυτική] Σαχάρα ανήκε» στο Βασίλειο του Μαρόκου και ότι «δεν απέμεν[ε] άλλο παρά να καταλάβουν ειρηνικά το έδαφος αυτό», καλώντας τον λαό σε πορεία, η οποία συγκέντρωσε 350 000 ανθρώπους.

31 Στις 6 Νοεμβρίου 1975, το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ εξέδωσε το ψήφισμα 380 (1975) για τη Δυτική Σαχάρα, με το οποίο «εξέφρασ[ε] τη λύπη του για τη διοργάνωση της πορείας» που είχε αναγγελθεί και «ζήτησ[ε] από το [Βασίλειο του] Μαρόκου την άμεση απόσυρση από το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας όλων όσ[οι] είχαν συμμετάσχει στην πορεία [αυτή]».

32 Στις 26 Φεβρουαρίου 1976, το Βασίλειο της Ισπανίας ενημέρωσε τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ ότι, από της ημερομηνίας αυτής, έπαυε η παρουσία του στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας και ότι θεωρούσε εαυτό απαλλαγμένο πλέον οποιασδήποτε ευθύνης διεθνούς χαρακτήρα ως προς τη διοίκησή της.

33 Εν τω μεταξύ, ξέσπασε ένοπλη σύρραξη μεταξύ του Βασιλείου του Μαρόκου, της Ισλαμικής Δημοκρατίας της Μαυριτανίας και του Front Polisario.

34 Στις 10 Αυγούστου 1979, η Ισλαμική Δημοκρατία της Μαυριτανίας συνήψε ειρηνευτική συμφωνία με το Front Polisario, δυνάμει της οποίας παραιτήθηκε από κάθε εδαφική διεκδίκηση στη Δυτική Σαχάρα.

35 Στις 21 Νοεμβρίου 1979, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ εξέδωσε το ψήφισμα 34/37 επί του ζητήματος της Δυτικής Σαχάρας, με το οποίο «διακήρυξ[ε] εκ νέου το αναπαλλοτρίωτο δικαίωμα περί αυτοδιαθέσεως και ανεξαρτησίας του λαού της Δυτικής Σαχάρας, σύμφωνα με τον Χάρτη του [ΟΗΕ] […] και τους σκοπούς του ψηφίσματός [του] 1514 (XV)», «ε[ξέ]φρασε τη ζωηρή λύπη της για την επιδείνωση της καταστάσεως λόγω της εξακολουθούμενης κατοχής της Δυτικής Σαχάρας από το Μαρόκο», «ζήτη[σε] επιτακτικά από Μαρόκο να δεσμευτεί και αυτό ότι θα συμβάλει ενεργητικά στην επίτευξη ειρήνης και θα τερματίσει την κατοχή του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας» και «πρότειν[ε] προς τούτο την πλήρη συμμετοχή του [Front Polisario], εκπροσώπου του λαού της Δυτικής Σαχάρας, σε οποιαδήποτε προσπάθεια εξευρέσεως δίκαιης, βιώσιμης και οριστικής πολιτικής λύσεως του ζητήματος της Δυτικής Σαχάρας, σύμφωνα με τα ψηφίσματα και τις διακηρύξεις του [ΟΗΕ]».

36 Η ένοπλη σύρραξη εξακολούθησε να μαίνεται μεταξύ του Front Polisario και του Βασιλείου του Μαρόκου μέχρις ότου, στις 30 Αυγούστου 1988, οι δύο πλευρές δέχθηκαν, κατ' αρχήν, ορισμένες προτάσεις διευθετήσεως οι οποίες διατυπώθηκαν, πιο συγκεκριμένα, από τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ και προέβλεπαν, ειδικότερα, την κατάπαυση του πυρός καθώς και τη διοργάνωση δημοψηφίσματος περί αυτοδιαθέσεως υπό τον έλεγχο του ΟΗΕ.

37 Μέχρι σήμερα, το δημοψήφισμα αυτό δεν έχει διεξαχθεί και το Βασίλειο του Μαρόκου ελέγχει το μεγαλύτερο μέρος του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας, το οποίο χωρίζεται από το υπόλοιπο έδαφος, υπό τον έλεγχο του Front Polisario, μέσω ενός τείχους άμμου που έχει κατασκευαστεί και φυλάσσεται από τον μαροκινό στρατό.

Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

38 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 19 Νοεμβρίου 2012, το Front Polisario άσκησε προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως.

39 Προς στήριξη της προσφυγής του, το Front Polisario προέβαλε ένδεκα λόγους.

40 Με το υπόμνημα αντικρούσεως, το Συμβούλιο ζήτησε να απορριφθεί η προσφυγή ως απαράδεκτη ή, τούτου μη γενομένου, ως αβάσιμη, καθώς και να καταδικαστεί το Front Polisario στα δικαστικά έξοδα.

41 Με διάταξη του προέδρου του ογδόου τμήματος του Γενικού Δικαστηρίου της 6ης Νοεμβρίου 2013, επετράπη στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να παρέμβει υπέρ του Συμβουλίου.

42 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε, πρώτον, τα επιχειρήματα του Συμβουλίου και της Επιτροπής ότι η προσφυγή έπρεπε να απορριφθεί ως απαράδεκτη για τον λόγο, αφενός, ότι το Front Polisario δεν απέδειξε ότι είχε ούτε νομική προσωπικότητα ούτε ικανότητα διαδίκου και, αφετέρου, ότι η επίδικη απόφαση δεν το αφορούσε ούτε άμεσα ούτε ατομικά. Απέρριψε αυτές τις δύο ενστάσεις απαραδέκτου, αντιστοίχως, στις σκέψεις 34 έως 60 και 61 έως 114 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

43 Ως προς την ενεργητική νομιμοποίηση του Front Polisario, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, στις σκέψεις 73 έως 103 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η επίδικη απόφαση είχε ως αντικείμενο την έγκριση της συνάψεως της συμφωνίας περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως, προτού κρίνει ότι η

συμφωνία αυτή «εφαρμοζ[όταν] και» στη Δυτική Σαχάρα. Εν συνεχεία, «αφού ληφθεί υπόψη το συμπέρασμα αυτό», όπως εκτίθεται στη σκέψη 104 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, απεφάνθη αντιστοίχως στις σκέψεις 105 έως 110 και 111 έως 114 της ίδιας αποφάσεως ότι έπρεπε να γίνει δεκτό ότι η επίδικη απόφαση αφορούσε το Front Polisario τόσο άμεσα όσο και ατομικά.

44 Το Γενικό Δικαστήριο άρχισε να εξετάζει, δεύτερον, τους ένδεκα λόγους ακυρώσεως τους οποίους προέβαλε το Front Polisario προς στήριξη των αιτημάτων του, τονίζοντας, στις σκέψεις 116 και 117 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τα εξής:

«116 Εισαγωγικώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι από την επιχειρηματολογία που προτάσσει το Front Polisario προς στήριξη του συνόλου των λόγων του ακυρώσεως συνάγεται ότι με την προσφυγή του ζητεί την ακύρωση της [επίδικης] αποφάσεως στον βαθμό που ενέκρινε την εφαρμογή, επί της Δυτικής Σαχάρας, της συμφωνίας που αυτή αφορά. Πράγματι, όπως συνάγεται από τις εκτιμήσεις που παρατίθενται ανωτέρω σε σχέση με το κατά πόσον η [επίδικη] απόφαση αφορά άμεσα και ατομικά το Front Polisario, ακριβώς το γεγονός ότι η συμφωνία αυτή εφαρμόζεται και επί της Δυτικής Σαχάρας συνεπάγεται ότι η [επίδικη] απόφαση αφορά άμεσα και ατομικά το Front Polisario.

117 Επιβάλλεται επίσης η διαπίστωση ότι το Front Polisario επικαλείται διαφόρους λόγους ακυρώσεως, μεταξύ των οποίων οι δύο πρώτοι αφορούν την εξωτερική νομιμότητα της [επίδικης] αποφάσεως, ενώ οι λοιποί αφορούν την εσωτερική νομιμότητά της. Κατ' ουσίαν, το προσφεύγον επικαλείται την έλλειψη νομιμότητας της [επίδικης] αποφάσεως, για τον λόγο ότι παραβίαζε το δίκαιο της Ένωσης καθώς και το διεθνές δίκαιο. Το σύνολο των λόγων ακυρώσεως της προσφυγής θέτουν στην πραγματικότητα το ζήτημα της υπάρξεως ή μη απόλυτης απαγορεύσεως συνάψεως, εξ ονόματος της Ένωσης, διεθνούς συμφωνίας δυνάμενης να εφαρμοστεί σε περιοχή ελεγχόμενη εκ των πραγμάτων από τρίτη χώρα, χωρίς εντούτοις η κυριαρχία της χώρας αυτής επί της εν λόγω περιοχής να έχει αναγνωριστεί από την Ένωση και από τα κράτη μέλη της ή, εν γένει, από όλες τις λοιπές χώρες (στο εξής: διαφιλονικούμενη περιοχή), καθώς και, ενδεχομένως, το ζήτημα εάν τα όργανα της Ένωσης διαθέτουν συναφώς εξουσία εκτιμήσεως, εάν η εξουσία αυτή έχει όρια και εάν η άσκησή της εξαρτάται από ορισμένες προϋποθέσεις.»

45 Το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε εν συνεχεία και απέρριψε όλους αυτούς τους λόγους, εκτιμώντας μεταξύ άλλων ότι ουδείς εξ αυτών μπορούσε να θεμελιώσει, ως προς την Ένωση, την ύπαρξη απόλυτης απαγορεύσεως συνάψεως με τρίτη χώρα συμφωνίας δυνάμενης να εφαρμοστεί σε «διαφιλονικούμενη περιοχή».

46 Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο προέβη εντούτοις σε χωριστή εξέταση ενός συνόλου επιχειρημάτων τα οποία συνδέονταν, κατά την άποψή του, με το επικουρικό ζήτημα των προϋποθέσεων υπό τις οποίες τα όργανα της Ένωσης μπορούν να εγκρίνουν τη σύναψη μιας τέτοιας συμφωνίας.

47 Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο ανέλυσε το συγκεκριμένο ζήτημα στις σκέψεις 223 έως 247 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Επ' αυτού, έκρινε κατ' ουσίαν ότι το Συμβούλιο, ενώ διαθέτει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως στο πλαίσιο των εξωτερικών σχέσεων της Ένωσης, όφειλε, εφόσον επρόκειτο να εγκρίνει συμφωνία η οποία θα εφαρμοζόταν σε «διαφιλονικούμενη περιοχή» όπως είναι η Δυτική Σαχάρα, και θα καθιστούσε ευχερέστερη την εξαγωγή προς την Ένωση προϊόντων που προέρχονται από την περιοχή αυτή, να εξετάσει προηγουμένως το σύνολο των κρίσιμων στοιχείων της υποθέσεως και, ειδικότερα, να βεβαιωθεί ότι η εκμετάλλευση των προϊόντων αυτών δεν είναι εις βάρος του λαού της εν λόγω περιοχής και δεν έχει ως αποτέλεσμα την προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων του. Το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε το συμπέρασμα ότι, εν προκειμένω, το Συμβούλιο είχε παραβεί την υποχρέωση αυτή.

48 Οι σκέψεις αυτές είχαν ως συνέπεια να καταλήξει το Γενικό Δικαστήριο, με τη σκέψη 247 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το «Συμβούλιο παρέβη την υποχρέωσή του να εξετάσει, πριν από την έκδοση της [επίδικης] αποφάσεως, όλα τα στοιχεία της υπό κρίση υποθέσεως» και, κατά συνέπεια, ότι έπρεπε να ακυρωθεί η απόφαση αυτή, «στον βαθμό που εγκρίνει την εφαρμογή της συμφωνίας [περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως] επί της Δυτικής Σαχάρας».

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου και τα αιτήματα των διαδίκων

49 Με χωριστό δικόγραφο το οποίο κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου όταν άσκησε την αίτηση αναιρέσεως, το Συμβούλιο ζήτησε να εκδικαστεί η υπόθεση κατά την ταχεία διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρα 133 έως 136 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

50 Με διάταξη της 7ης Απριλίου 2016, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου έκανε δεκτό το σχετικό αίτημα.

51 Με αποφάσεις της 2ας, της 13ης, της 18ης και της 24ης Μαΐου 2016, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου επέτρεψε αντιστοίχως στο Βασίλειο της Ισπανίας, στην Πορτογαλική Δημοκρατία, στη Γαλλική Δημοκρατία, στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και στο Βασίλειο του Βελγίου να παρέμβουν προς στήριξη των αιτημάτων του Συμβουλίου. Εντούτοις, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν μετείχε τελικώς σε κανένα στάδιο της διαδικασίας, ενώ το Βασίλειο του Βελγίου δεν μετείχε στο προφορικό στάδιο της διαδικασίας.

52 Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 9ης Ιουνίου 2016, επετράπη στην Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural (Comader) να παρέμβει προς στήριξη του Συμβουλίου.

53 Το Συμβούλιο ζητεί από το Δικαστήριο:

— να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση,

— να αποφανθεί οριστικώς επί της διαφοράς απορρίπτοντας την προσφυγή, και

— να καταδικάσει το Front Polisario στα δικαστικά έξοδα στα οποία υποβλήθηκε το Συμβούλιο τόσο κατά την πρωτοβάθμια όσο και κατά την αναιρετική διαδικασία.

54 Το Front Polisario ζητεί από το Δικαστήριο:

— κυρίως, να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως ως απαράδεκτη·

— επικουρικώς, να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως ως αβάσιμη·

— όλως επικουρικώς, στην περίπτωση που το Δικαστήριο δεχθεί τα αιτήματα του Συμβουλίου περί αναιρέσεως της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, να αποφανθεί οριστικώς επί της διαφοράς και να ακυρώσει την επίδικη απόφαση επί τη βάσει των λόγων που είχαν απορριφθεί πρωτοδίκως, και

— να καταδικάσει το Συμβούλιο στα έξοδα που υποβλήθηκε το Front Polisario τόσο κατά την πρωτοβάθμια όσο και κατά την αναιρετική διαδικασία.

55 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να δεχθεί την αναίρεση.

56 Το Βασίλειο του Βελγίου, το Βασίλειο της Ισπανίας, η Γαλλική Δημοκρατία, η Πορτογαλική Δημοκρατία και η Comader ζητούν επίσης από το Δικαστήριο να δεχθεί την αναίρεση.

Επί των αιτημάτων επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας

57 Συμφώνως προς το άρθρο 82, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, η προφορική διαδικασία περατώθηκε στις 13 Σεπτεμβρίου 2016 με την ανάπτυξη των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα.

58 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 15 Σεπτεμβρίου 2016, το Συμβούλιο επισήμανε στο Δικαστήριο ότι οι προτάσεις αυτές έθιγαν, κατά την άποψή του, ένα νομικό ζήτημα που ούτε είχε τεθεί με το δικόγραφο της αίτησης αναιρέσεως ούτε είχε προβληθεί από κανέναν άλλον διάδικο, ήτοι αυτό της εφαρμογής της συμφωνίας περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως στη Δυτική Σαχάρα. Πρότεινε επίσης στο Δικαστήριο να διατάξει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας στην περίπτωση που η υπόθεση επρόκειτο να κριθεί επί τη βάσει του ζητήματος αυτού.

59 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 22 Σεπτεμβρίου 2016, η Comader υπέβαλε αίτημα επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας στηριζόμενο σε λόγους παρεμφερείς προς αυτούς που προέβαλε το Συμβούλιο.

60 Συναφώς, από το άρθρο 252, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ συνάγεται ότι ο ρόλος του γενικού εισαγγελέα είναι να διατυπώνει δημοσίως με πλήρη αμεροληψία και ανεξαρτησία αιτιολογημένες προτάσεις επί των υποθέσεων που απαιτούν την παρέμβασή του, εξυπακουομένου ότι το Δικαστήριο δεν δεσμεύεται ούτε από τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα ούτε από την αιτιολογία τους (βλ. αποφάσεις της 18ης Ιουλίου 2013, Επιτροπή κ.λπ. κατά Kadi, C-584/10 P, C-593/10 P και C-595/10 P, EU:C:2013:518, σκέψη 57, καθώς και της 6ης Οκτωβρίου 2015, Επιτροπή κατά Andersen, C-303/13 P, EU:C:2015:647, σκέψη 33).

61 Κατά συνέπεια, η διαφωνία διαδίκου με τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα, ανεξαρτήτως των ζητημάτων που εξετάζει στο πλαίσιο αυτών, δεν μπορεί να συνιστά αυτή καθ' εαυτήν λόγο που δικαιολογεί την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας (βλ. αποφάσεις της 22ας Νοεμβρίου 2012, E.ON Energie κατά Επιτροπής, C-89/11 P, EU:C:2012:738, σκέψη 62, καθώς και της 17ης Σεπτεμβρίου 2015, Mory κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-33/14 P, EU:C:2015:609, σκέψη 26).

62 Ωστόσο, το άρθρο 83 του Κανονισμού Διαδικασίας παρέχει τη δυνατότητα στο Δικαστήριο, αφού ακούσει τον γενικό εισαγγελέα, να διατάξει οποτεδήποτε την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας, μεταξύ άλλων όταν, προς επίλυση της διαφοράς, χρειάζεται να στηριχθεί σε επιχείρημα επί του οποίου δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων.

63 Εν προκειμένω, επιβάλλεται πάντως η διαπίστωση ότι τα νομικά επιχειρήματα στα οποία αναφέρονται το Συμβούλιο και η Comader προβλήθηκαν από την Επιτροπή με το υπόμνημά της αντικρούσεως, προς στήριξη του λόγου με τον οποίον το Συμβούλιο και η Επιτροπή αμφισβητούν την ορθότητα της αναλύσεως της ενεργητικής νομιμοποιήσεως του Front Polisario στην οποία προέβη το Γενικό Δικαστήριο.

64 Περαιτέρω, αυτά τα νομικά επιχειρήματα προβλήθηκαν στο πλαίσιο της επ' ακροατηρίου συζητήσεως και συζητήθηκαν εκτενώς από το σύνολο των διαδίκων.

65 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Δικαστήριο, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, εκτιμά ότι δεν συντρέχει λόγος να διαταχθεί η επανάληψη της προφορικής διαδικασίας.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

Επί του παραδεκτού

Επιχειρήματα των διαδίκων

66 Το Front Polisario προβάλλει ένσταση απαραδέκτου κατά της αναιρέσεως ισχυριζόμενο, κατ' ουσίαν, ότι η Ένωση δεν διαθέτει την απαιτούμενη αρμοδιότητα για τη σύναψη διεθνούς συμφωνίας έχουσας νομική ισχύ στη Δυτική Σαχάρα και ότι, επομένως, το Συμβούλιο δεν έχει κανένα συμφέρον στην αναίρεση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου, με την οποία απλώς ακυρώθηκε η επίδικη απόφαση «στον βαθμό που εγκρίνει την εφαρμογή [της] συμφωνίας [περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως] στη Δυτική Σαχάρα».

67 Το Συμβούλιο και η Επιτροπή αμφισβητούν τη βασιμότητα αυτής της ενστάσεως απαραδέκτου υποστηρίζοντας, κυρίως, ότι ένα θεσμικό όργανο της Ένωσης, όπως είναι το Συμβούλιο, μπορεί να ασκήσει αναίρεση χωρίς να χρειάζεται να αποδείξει έννομο συμφέρον. Επικουρικώς, υποστηρίζουν ότι, εν πάση περιπτώσει, η απαίτηση αυτή πληρούται εν προκειμένω, δεδομένου ότι το Συμβούλιο έχει συμφέρον να επιτύχει την αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στον βαθμό που, με αυτήν, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε εν μέρει την επίδικη απόφαση.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

68 Κατά το άρθρο 56, δεύτερο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου μπορεί να ασκηθεί από τον εν όλω ή εν μέρει ηττηθέντα διάδικο.

69 Περαιτέρω, από το άρθρο 56, τρίτο εδάφιο, του ίδιου Οργανισμού συνάγεται ότι, για να μπορέσουν να ασκήσουν αναίρεση κατά αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου σε διαφορά άλλη πλην αυτών μεταξύ της Ένωσης και των υπαλλήλων της, τα κράτη μέλη και τα όργανα της Ένωσης δεν χρειάζεται να αποδείξουν κανένα έννομο συμφέρον (βλ. αποφάσεις της 22ας Φεβρουαρίου 2005, Επιτροπή κατά max.mobil, C-141/02 P, EU:C:2005:98, σκέψη 48, και της 21ης Δεκεμβρίου 2011, Γαλλία κατά People's Mojahedin Organization of Iran, C-27/09 P, EU:C:2011:853, σκέψη 45).

70 Εν προκειμένω, παρέπεται ότι το Συμβούλιο, το οποίο ηττήθηκε στον πρώτο βαθμό, δεν χρειάζεται να αποδείξει έννομο συμφέρον προκειμένου να ασκήσει την υπό κρίση αναίρεση.

71 Ως εκ τούτου, η ένσταση απαραδέκτου την οποία προέβαλε το Front Polisario κατά της αναιρέσεως αυτής πρέπει να απορριφθεί.

Επί της ουσίας

72 Προς στήριξη της αναιρέσεως, το Συμβούλιο, στηριζόμενο από την Επιτροπή, προβάλλει έξι λόγους, εκ των οποίων ο πρώτος και ο δεύτερος αφορούν πλάνη περί το δίκαιο στην οποία φέρεται να υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο κατά την ανάλυση της ικανότητας διαδίκου του Front Polisario και κατά την ανάλυση του εννόμου συμφέροντος του τελευταίου, αντιστοίχως. Με τον τρίτο λόγο προσάπτεται στο Γενικό Δικαστήριο ότι υπερέβη τα όρια του δικαιοδοτικού του ελέγχου επί της εξουσίας εκτιμήσεως του Συμβουλίου στον τομέα των εξωτερικών οικονομικών σχέσεων της Ένωσης και παρέβη τους όρους ασκήσεως αυτής της εξουσίας εκτιμήσεως. Ο τέταρτος λόγος αφορά μη τήρηση της αρχής ne ultra petita. Ο πέμπτος λόγος αφορά εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και ορισμένων κανόνων του διεθνούς δικαίου. Τέλος, ο έκτος λόγος αφορά παράβαση των απαιτήσεων που ισχύουν για τη μερική ακύρωση πράξεως της Ένωσης.

73 Επιβάλλεται κατ' αρχάς να εξεταστεί ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως, με τον οποίο αμφισβητείται η ανάλυση του Γενικού Δικαστηρίου σχετικά με το έννομο συμφέρον του Front Polisario, και ειδικότερα, στο πλαίσιο του λόγου αυτού, τα επιχειρήματα του Συμβουλίου και της Επιτροπής σχετικά με τη συλλογιστική την οποία ακολούθησε το Γενικό Δικαστήριο, στις σκέψεις 73 έως 103 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ως προς το προκριματικό ζήτημα του κατά πόσον η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως είχε εφαρμογή στη Δυτική Σαχάρα ή όχι.

Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

74 Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε κατ' ουσίαν, στις σκέψεις 72 και 73 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, λαμβανομένων υπόψη των επιχειρημάτων που προέβαλε το Front Polisario προκειμένου να αποδείξει την ύπαρξη εννόμου συμφέροντός του, ο έλεγχος του συμφέροντος αυτού απαιτούσε προηγουμένως να διαπιστωθεί εάν η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως είχε εφαρμογή στη Δυτική Σαχάρα ή όχι.

75 Ακολούθως, το Γενικό Δικαστήριο απεφάνθη, στις σκέψεις 74 έως 88 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το ζήτημα αυτό προϋπέθετε, λαμβανομένων υπόψη των συναφών επιχειρημάτων του Συμβουλίου, της Επιτροπής και του Front Polisario, την ερμηνεία της εν λόγω συμφωνίας. Περαιτέρω, έκρινε, στις σκέψεις 89 έως 94 και 98 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι μια τέτοια ερμηνεία έπρεπε να γίνει σύμφωνα προς τους κανόνες του εθιμικού γενικού διεθνούς δικαίου που υπομνήστηκαν στο άρθρο 31 της Συμβάσεως της Βιέννης. Αντιθέτως, το Γενικό Δικαστήριο απεφάνθη κατ' ουσίαν, στις σκέψεις 95 έως 98 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η αρχή του γενικού διεθνούς δικαίου ότι οι συνθήκες δεσμεύουν μόνον τα συμβαλλόμενα μέρη, της οποίας το άρθρο 34 της Συμβάσεως της Βιέννης αποτελεί ειδικότερη έκφανση, δεν ασκούσε επιρροή επί της ερμηνείας της συμφωνίας περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων περιστάσεων της προσφυγής την οποία έπρεπε να κρίνει, εν αντιθέσει προς αυτήν επί της οποίας το Δικαστήριο εξέδωσε την απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2010, Brita (C-386/08, EU:C:2010:91).

76 Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο προχώρησε, στις σκέψεις 99 έως 102 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στην ερμηνεία του εδαφικού πεδίου εφαρμογής της συμφωνίας περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως, επισημαίνοντας τα εξής:

«99 Συμφώνως προς το άρθρο [31 της Συμβάσεως της Βιέννης], πρέπει να λαμβάνεται μεταξύ άλλων υπόψη το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται μια διεθνής συνθήκη όπως είναι η συμφωνία [περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως]. Το σύνολο των στοιχείων που παρατίθενται στις σκέψεις 77 έως 87 ανωτέρω αποτελούν μέρος του πλαισίου αυτού και αποδεικνύουν ότι τα όργανα της Ένωσης τελούσαν εν γνώσει της εφαρμογής, από τις μαροκινές αρχές, των διατάξεων της συμφωνίας συνδέσεως με το Μαρόκο επί του τμήματος, επίσης, της Δυτικής Σαχάρας που ελέγχεται από το Βασίλειο του Μαρόκου και δεν αντιτάχθηκαν στην εφαρμογή αυτή. Αντιθέτως, η Επιτροπή συνεργάστηκε, εν μέρει, με τις μαροκινές αρχές με σκοπό την εφαρμογή αυτή και αναγνώρισε τα εντεύθεν αποτελέσματα, περιλαμβάνοντας τις επιχειρήσεις που ήσαν εγκατεστημένες στη Δυτική Σαχάρα μεταξύ αυτών που είχαν αναγραφεί στον μνημονευόμενο στη σκέψη 74 ανωτέρω κατάλογο.

100 Πρέπει επίσης να υπομνησθεί ότι υφίσταται διάσταση μεταξύ των αντίστοιχων θέσεων της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου ως προς το διεθνές καθεστώς της Δυτικής Σαχάρας. Μολονότι η θέση της Ένωσης συνοψίζεται επαρκώς και ορθώς από το Συμβούλιο και την Επιτροπή (βλ. σκέψεις 74 και 75 ανωτέρω), είναι βέβαιον ότι το Βασίλειο του Μαρόκου έχει τελείως διαφορετική αντίληψη των πραγμάτων. Κατά την άποψή του, η Δυτική Σαχάρα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του εδάφους του.

101 Έτσι, στο άρθρο 94 της [συμφωνίας συνδέσεως] με το Μαρόκο, η αναφορά στο έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου μπορούσε να εκληφθεί από τις μαροκινές αρχές υπό την έννοια ότι περιλαμβάνει τη Δυτική Σαχάρα ή, τουλάχιστον, το σημαντικότερο τμήμα της που ελέγχεται από το Βασίλειο του Μαρόκου. Μολονότι τα όργανα της Ένωσης τελούσαν, όπως τονίστηκε, εν γνώσει της απόψεως αυτής την οποία υποστήριζε το Βασίλειο του Μαρόκου, η [συμφωνία συνδέσεως] με το Μαρόκο δεν περιλαμβάνει καμία ερμηνευτική ρήτρα και καμία άλλη διάταξη η οποία θα είχε ως αποτέλεσμα να αποκλειστεί το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας από το πεδίο εφαρμογής της.

102 Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η [συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως] συνήφθη 12 έτη μετά την έγκριση της [συμφωνίας συνδέσεως] με το Μαρόκο και ενώ η συμφωνία αυτή είχε τεθεί σε εφαρμογή καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου αυτής. Εάν τα όργανα της Ένωσης είχαν την πρόθεση να αντιταχθούν στην εφαρμογή επί της Δυτικής Σαχάρας της συμφωνίας συνδέσεως, όπως αυτή τροποποιήθηκε με την [επίδικη] απόφαση, θα μπορούσαν να επιμείνουν προκειμένου να περιληφθεί, στο κείμενο της [συμφωνίας περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως] που ενεκρίθη με την απόφαση αυτή, ρήτρα περί αποκλεισμού μιας τέτοιας εφαρμογής. Η παράλειψή τους να το πράξουν καταδεικνύει ότι αποδέχονται, τουλάχιστον σιωπηρώς, την ερμηνεία της [συμφωνίας συνδέσεως] με το Μαρόκο και της [συμφωνίας περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως] που ενεκρίθη με την προσβαλλόμενη απόφαση υπό την έννοια ότι οι συμφωνίες αυτές εφαρμόζονται εξίσου και επί του τμήματος της Δυτικής Σαχάρας που ελέγχεται από το Βασίλειο του Μαρόκου.»

77 Κατόπιν τούτου, το Γενικό Δικαστήριο απεφάνθη, στη σκέψη 103 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως, εξεταζόμενη στο πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται, έπρεπε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι «εφαρμοζ[όταν] και επί του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας».

Επιχειρήματα των διαδίκων

78 Το Συμβούλιο προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι έλαβε ως δεδομένο, στη σκέψη 73 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, εφόσον η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως είχε εφαρμογή στη Δυτική Σαχάρα, τούτο σήμαινε αυτομάτως ότι η επίδικη απόφαση αφορούσε το Front Polisario άμεσα και ατομικά. Ωστόσο, υποστηρίζει ότι μια τέτοια παραδοχή είναι νομικά εσφαλμένη. Συγκεκριμένα, όπως το ίδιο το Γενικό Δικαστήριο είχε κατά το παρελθόν κρίνει με τη διάταξη της 3ης Ιουλίου 2007, Commune de Champagne κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (T-212/02, EU:T:2007:194, σκέψεις 90 έως 94), απόφαση του Συμβουλίου σχετικά με τη σύναψη διεθνούς συμφωνίας μεταξύ της Ένωσης και τρίτου κράτους στερείται παντελώς εννόμων συνεπειών στο έδαφος του ετέρου μέρους στη συμφωνία αυτή. Έτσι, η κατάσταση στο έδαφος αυτό διέπεται μόνον από τις διατάξεις που θεσπίζει το εν λόγω έτερο μέρος, κατά την άσκηση της κυριαρχικής αρμοδιότητάς του. Εξάλλου, τα αποτελέσματα τα οποία παράγει η συμφωνία επί του εδάφους αυτού πηγάζουν από το γεγονός και μόνον ότι, αποφασίζοντας να κυρώσει την ίδια συμφωνία, το εν λόγω έτερο μέρος συναίνεσε να δεσμεύεται από την τελευταία και ανέλαβε την υποχρέωση να λάβει τα κατάλληλα μέτρα ούτως ώστε να διασφαλιστεί η εκτέλεση των υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτήν. Ως εκ τούτου, αν κρινόταν παραδεκτή τυχόν προσφυγή ακυρώσεως κατά αποφάσεως του Συμβούλιου σχετικά με τη σύναψη διεθνούς συμφωνίας στον βαθμό που η προσφυγή αφορούσε τα αποτελέσματα αυτής της διεθνούς συμφωνίας επί του εδάφους του ετέρου συμβαλλομένου μέρους, ο δικαστής της Ένωσης θα υπερέβαινε τα όρια της αρμοδιότητάς του, αποφαινόμενος επί της νομιμότητας, βάσει του δικαίου της Ένωσης, των δικαιωμάτων ή των υποχρεώσεων που απορρέουν, για τρίτο κράτος, από συμφωνία στην οποία το τελευταίο έχει συναινέσει ελευθέρως και κυριαρχικώς. Όμως, κατά την άποψη του Συμβουλίου, αυτό ακριβώς έπραξε το Γενικό Δικαστήριο εν προκειμένω κρίνοντας ότι η εφαρμογή της συμφωνίας περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως στη Δυτική Σαχάρα αποτελούσε προκαταρκτική προϋπόθεση για την ενεργητική νομιμοποίηση του Front Polisario. Τέλος,

το Συμβούλιο υπογραμμίζει ότι το γεγονός ότι η Δυτική Σαχάρα είναι «διαφιλονικούμενη περιοχή» κατά το διεθνές δίκαιο δεν ασκεί καμία επιρροή στη συλλογιστική που ακολούθησε το Γενικό Δικαστήριο στην προαναφερθείσα διάταξη, με την οποία συμφωνεί απολύτως.

79 Η δε Επιτροπή υποστηρίζει ότι το γεγονός, για το οποίο γίνεται ειδικότερα λόγος στη σκέψη 87 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι δηλαδή η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως εφαρμόζεται de facto, σε ορισμένες περιπτώσεις, στη Δυτική Σαχάρα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ούτε ως στοιχείο του γενικότερου πλαισίου ούτε ως μεταγενέστερη πρακτική, κατά την έννοια του άρθρου 31, παράγραφος 2 και παράγραφος 3, στοιχείο β', της Συμβάσεως της Βιέννης, που να δικαιολογεί την ερμηνεία του άρθρου 94 της συμφωνίας συνδέσεως υπό την έννοια ότι οι δύο επίμαχες συμφωνίες έχουν εφαρμογή επί αυτού του μη αυτόνομου εδάφους. Περαιτέρω, μολονότι ουδεμία ρήτρα αποκλείουσα ρητώς τη Δυτική Σαχάρα από το πεδίο εφαρμογής τους περιελήφθη στις συμφωνίες, λόγω της διαφωνίας μεταξύ της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου ως προς το καθεστώς αυτού του μη αυτόνομου εδάφους, στην οποία αναφέρθηκε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 100 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το γεγονός αυτό δεν δικαιολογούσε, κατά την Επιτροπή, το συμπέρασμα ότι οι ως άνω συμφωνίες έχουν εφαρμογή επί του εν λόγω εδάφους, λαμβανομένων υπόψη του άρθρου 31, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συμβάσεως της Βιέννης, της αρχής ότι οι συμβάσεις δεσμεύουν μόνον τα συμβαλλόμενα μέρη, η οποία κωδικοποιήθηκε στο άρθρο 34 της Συμβάσεως αυτής και υπενθυμίσθηκε από το Δικαστήριο στην απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2010, Brita (C-386/08, EU:C:2010:91), του δικαιώματος αυτοδιαθέσεως του λαού της Δυτικής Σαχάρας, που έχει επανειλημμένως τονιστεί από την Ένωση στις θέσεις της επί του ζητήματος, καθώς και της διεθνούς πρακτικής στον τομέα της εδαφικής εφαρμογής των συνθηκών.

80 Το Front Polisario αντιτείνει ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν εξέτασε το ζήτημα της εφαρμογής της συμφωνίας περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως στη Δυτική Σαχάρα με σκοπό να αντλήσει οποιοδήποτε τεκμήριο ως προς το παραδεκτό της προσφυγής, αλλά προκειμένου να καθορίσει το πραγματικό και νομικό πλαίσιο εντός του οποίου έπρεπε να εκτιμηθεί η ενεργητική του νομιμοποίηση. Συγκεκριμένα, το Συμβούλιο και η Επιτροπή υποστήριξαν διά μακρών ότι η συμφωνία αυτή δεν είχε εφαρμογή επί του εν λόγω εδάφους, προτού αναγνωρίσουν, αρχικώς με τις απαντήσεις τους στις γραπτές ερωτήσεις που έθεσε το Γενικό Δικαστήριο και εν συνεχεία κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιόν του, ότι το προβλεπόμενο από τη συμφωνία σύστημα γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων εφαρμοζόταν στην πράξη, σε ορισμένες περιπτώσεις, επί προϊόντων που κατάγονται από εκεί. Κατά την άποψή του, το στοιχείο αυτό διαφοροποιεί ριζικά την επίμαχη συμφωνία από τις δύο παρεμφερείς συμφωνίες που είχε συνάψει το Βασίλειο του Μαρόκου με τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και την Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ).

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

81 Όπως συνάγεται από τις σκέψεις 73, 88 και 98 έως 102 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το συμπέρασμα του Γενικού Δικαστηρίου στη σκέψη 103 της αποφάσεως αυτής, ότι η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως «εφαρμόζεται και επί του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας» δεν στηρίζεται σε πραγματική διαπίστωση, αλλά σε νομική ερμηνεία της συμφωνίας αυτής από το εν λόγω δικαστήριο επί τη βάσει του άρθρου 31 της Συμβάσεως της Βιέννης.

82 Οι θέσεις του Συμβουλίου και της Επιτροπής ενώπιον του Δικαστηρίου επί του ζητήματος αυτού συγκλίνουν εν τελευταία αναλύσει, στον βαθμό που το εν λόγω συμπέρασμα του Γενικού Δικαστηρίου βρίσκεται στον πυρήνα της αντίστοιχης επιχειρηματολογίας των δύο θεσμικών οργάνων. Πιο συγκεκριμένα, η Επιτροπή προβάλλει ότι η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως δεν μπορούσε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι είχε νομική ισχύ στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας. Το δε Συμβούλιο υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο αποφαινόμενο επί της νομιμότητας των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που απορρέουν, για το έτερο μέρος, από τη συμφωνία αυτή, στην οποία συναίνεσε ελευθέρως και κυριαρχικώς. Πάντως, προκειμένου να εξεταστεί αυτή η προβαλλόμενη πλάνη περί το δίκαιο πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να ελεγχθεί προηγουμένως το

βάσιμο του συμπεράσματος το οποίο συνήγαγε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 103 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ως προς την εφαρμογή της συμφωνίας περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας. Πράγματι, σε αντίθετη περίπτωση, τυχόν δικαιώματα και υποχρεώσεις του ετέρου μέρους της συμφωνίας, όσον αφορά αυτό το έδαφος, δεν είναι δυνατό να έχουν επηρεαστεί.

83 Συνεπώς, πρέπει να ελεγχθεί η βασιμότητα της συλλογιστικής με την οποία το Γενικό Δικαστήριο, αφού περιέγραψε, στις σκέψεις 99 και 100 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το όλο πλαίσιο της συνάψεως της συμφωνίας περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως, οριοθέτησε, στη σκέψη 101 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας αυτής βάσει του περιεχομένου της συμφωνίας συνδέσεως, εν συνεχεία εξέτασε, στη σκέψη 102 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, την ίδια τη συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως, για να καταλήξει στο συμπέρασμα που διατύπωσε στη σκέψη 103 της ίδιας αποφάσεως.

84 Συναφώς, όσον αφορά, πρώτον, τη σκέψη 101 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το Γενικό Δικαστήριο ερμήνευσε σε αυτήν το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως υπό το πρίσμα του άρθρου 94 της συμφωνίας συνδέσεως, κατά το οποίο η συμφωνία αυτή εφαρμόζεται «στο έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου». Πιο συγκεκριμένα, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, αφενός, ότι η αναφορά που γίνεται με το ως άνω άρθρο στο Βασίλειο του Μαρόκου ήταν δυνατό να ερμηνευθεί από τις αρχές του εν λόγω κράτους υπό την έννοια ότι περιλαμβάνεται η Δυτική Σαχάρα και, αφετέρου, ότι, καίτοι τόσο το Συμβούλιο όσο και η Επιτροπή γνώριζαν ότι υπήρχε αυτή η άποψη, δεν περιελήφθη στη συμφωνία συνδέσεως καμία ερμηνευτική ρήτρα ούτε άλλη διάταξη που να αποκλείει το οικείο έδαφος από το πεδίο εφαρμογής της.

85 Ωστόσο, το Γενικό Δικαστήριο απεφάνθη ότι, λαμβανομένων υπόψη, πρώτον, της θέσεως του Βασιλείου του Μαρόκου ότι η Δυτική Σαχάρα αποτελούσε αναπόσπαστο μέρος του εδάφους του, δεύτερον, του γεγονότος ότι το Συμβούλιο και η Επιτροπή γνώριζαν τη θέση αυτή κατά τον χρόνο συνάψεως της συμφωνίας συνδέσεως και, τρίτον, της απουσίας ρήτρας που να αποκλείει τη Δυτική Σαχάρα από το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας αυτής, έπρεπε να γίνει δεκτό ότι τα συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας συνδέσεως είχαν σιωπηρώς συμφωνήσει να ερμηνεύσουν τον όρο «έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου» στο άρθρο 94 υπό την έννοια ότι η εν λόγω διάταξη κάλυπτε και την οικεία περιοχή.

86 Πάντως, πρέπει να επισημανθεί ότι, για να αντλήσει τις ορθές έννομες συνέπειες από την απουσία ρήτρας που να αποκλείει τη Δυτική Σαχάρα από το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας συνδέσεως, στο πλαίσιο της ερμηνείας της συμφωνίας αυτής, το Γενικό Δικαστήριο ήταν υποχρεωμένο να τηρήσει όχι μόνον τον κανόνα περί καλόπιστης ερμηνείας, ο οποίος διατυπώνεται στο άρθρο 31, παράγραφος 1, της Συμβάσεως της Βιέννης, αλλά και τον κανόνα της παραγράφου 3, στοιχείο γ', του ίδιου άρθρου, όπου ορίζεται ότι η εκάστοτε συνθήκη πρέπει να ερμηνεύεται λαμβανομένων υπόψη όλων των σχετικών κανόνων του διεθνούς δικαίου οι οποίοι εφαρμόζονται στις σχέσεις μεταξύ των μερών που συμβάλλονται στη συνθήκη αυτή (απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2010, Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, σκέψη 43· βλ. επίσης, υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2008, Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, C-402/05 P και C-415/05 P, EU:C:2008:461, σκέψη 291 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

87 Μολονότι το περιεχόμενο των διαφόρων κρίσιμων κανόνων του διεθνούς δικαίου που είναι εφαρμοστέοι εν προκειμένω, ήτοι της αρχής της αυτοδιαθέσεως, του κανόνα που έχει κωδικοποιηθεί στο άρθρο 29 της Συμβάσεως της Βιέννης καθώς και της αρχής ότι οι συμβάσεις δεσμεύουν μόνον τα συμβαλλόμενα μέρη, συμπίπτει εν μέρει, εντούτοις καθένας από τους κανόνες αυτούς έχει την αυτοτέλειά του, οπότε πρέπει να εξεταστούν άπαντες διαδοχικά.

88 Συναφώς, πρέπει να τονιστεί, κατ' αρχάς, ότι η εθιμική αρχή της αυτοδιαθέσεως, που υπενθυμίζεται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 1 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, είναι, όπως επισήμανε το Διεθνές Δικαστήριο στα σημεία 54 έως 56 της γνωμοδοτήσεώς του για τη Δυτική Σαχάρα, αρχή του διεθνούς δικαίου η οποία εφαρμόζεται σε όλα τα μη αυτόνομα εδάφη και σε όλους τους λαούς που δεν έχουν ακόμη αποκτήσει την ανεξαρτησία τους. Αποτελεί, περαιτέρω, δικαίωμα αντιτάξιμο erga omnes, καθώς και μια από τις θεμελιώδεις αρχές του διεθνούς δίκαιου (Ανατολικό Τιμόρ, [Πορτογαλία κατά Αυστραλίας], απόφαση, CIJ Recueil 1995, σ. 90, σκέψη 29 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

89 Ως εκ τούτου, η αρχή αυτή εντάσσεται στους κανόνες του διεθνούς δικαίου που ισχύουν στις σχέσεις μεταξύ της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου, και έπρεπε να ληφθούν υπόψη από το Γενικό Δικαστήριο.

90 Συμφώνως προς την εν λόγω αρχή, όπως διευκρινίστηκε με το ψήφισμα 2625 (XXV) της Γενικής Συνελεύσεως του ΟΗΕ, για το οποίο έγινε λόγος στη σκέψη 26 της παρούσας αποφάσεως, «[τ]ο έδαφος αποικίας ή άλλης μη αυτόνομης περιοχής έχει, δυνάμει του [Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών], χωριστό και διακριτό καθεστώς».

91 Ειδικότερα, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ εξέφρασε επανειλημμένως, στα διάφορα ψηφίσματά της για τη Δυτική Σαχάρα, το ζωηρό ενδιαφέρον της «προκειμένου να παρασχεθεί η δυνατότητα στον αυτόχθονα πληθυσμό να ασκήσει ελεύθερα το δικαίωμά του περί αυτοδιαθέσεως», όπως τόνισε και το Διεθνές Δικαστήριο στα σημεία 62, 64 και 68 της γνωμοδοτήσεώς του για τη Δυτική Σαχάρα.

92 Λαμβανομένου υπόψη του χωριστού και διακριτού καθεστώτος που αναγνωρίζεται, δυνάμει της αρχής της αυτοδιαθέσεως, στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας σε σχέση προς το καθεστώς οποιουδήποτε κράτους, περιλαμβανομένου του Βασιλείου του Μαρόκου, ο όρος «έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου» στο άρθρο 94 της συμφωνίας συνδέσεως δεν μπορεί, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή και όπως επισήμανε κατ' ουσίαν ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 71 και 75 των προτάσεών του, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η Δυτική Σαχάρα περιλαμβάνεται στο εδαφικό πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας αυτής.

93 Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο, μολονότι διαπίστωσε στη σκέψη 3 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ότι η Δυτική Σαχάρα είχε συμπεριληφθεί από το 1963 στον κατάλογο των μη αυτόνομων περιοχών κατά την έννοια του άρθρου 73 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, εντούτοις δεν συνήγαγε τις συνέπειες από το καθεστώς που έχει εξ αυτού του λόγου η Δυτική Σαχάρα δυνάμει του διεθνούς δικαίου, όσον αφορά την αδυναμία εφαρμογής της συμφωνίας συνδέσεως επί του εδάφους αυτού.

94 Εν συνεχεία, πρέπει να τονιστεί ότι ο εθιμικός κανόνας που έχει κωδικοποιηθεί στο άρθρο 29 της Συμβάσεως της Βιέννης προβλέπει ότι, πλην της περιπτώσεως κατά την οποία υφίσταται διαφορετική πρόθεση, προκύπτουσα εκ της ίδιας της συνθήκης ή άλλως πως, η εκάστοτε συνθήκη δεσμεύει το καθένα από τα συμβαλλόμενα μέρη ως προς το σύνολο «του εδάφους του».

95 Συνάγεται έτσι από τον εν λόγω κανόνα, εξεταζόμενο υπό το πρίσμα της ερμηνείας του άρθρου 94 της συμφωνίας συνδέσεως, ότι η εκάστοτε συνθήκη δεσμεύει, κατά κανόνα, το συμβαλλόμενο κράτος, βάσει του συνήθους νοήματος του όρου «έδαφος» σε συνδυασμό με την κτητική αντωνυμία «του» η οποία έπεται, σε σχέση με τον γεωγραφικό χώρο επί του οποίου το κράτος αυτό ασκεί το σύνολο των εξουσιών που αναγνωρίζονται στις κυρίαρχες οντότητες από το διεθνές δίκαιο, αποκλειομένου οποιουδήποτε άλλου εδάφους, όπως είναι το έδαφος που ενδέχεται να ευρίσκεται μόνον υπό τη δικαιοδοσία του ή μόνον υπό τη διεθνή ευθύνη του εν λόγω κράτους.

96 Συναφώς, και όπως ορθώς επισημαίνει η Επιτροπή, από τη διεθνή πρακτική συνάγεται ότι, οσάκις συνθήκη προορίζεται να εφαρμοστεί όχι μόνο στο έδαφος κράτους, αλλά και πέραν του εδάφους αυτού, η συνθήκη αυτή το προβλέπει ρητώς, είτε πρόκειται για έδαφος ευρισκόμενο «υπό [τ]η δικαιοδοσία» του κράτους αυτού, όπως ορίζει επί παραδείγματι το άρθρο 2, παράγραφος 1, της συμβάσεως κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής

μεταχείρισης ή τιμωρίας, η οποία ενεκρίθη στη Νέα Υόρκη στις 10 Δεκεμβρίου 1984, είτε για έδαφος «για τις διεθνείς σχέσεις του οποίου είναι υπεύθυνο [το εν λόγω κράτος]», όπως ορίζει επί παραδείγματι το άρθρο 56, παράγραφος 1, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950.

97 Έτσι, ο εθιμικός κανόνας που έχει κωδικοποιηθεί στο άρθρο 29 της Συμβάσεως της Βιέννης δεν επέτρεπε a priori να θεωρηθεί ότι η Δυτική Σαχάρα εμπίπτει στο εδαφικό πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας συνδέσεως.

98 Ωστόσο, από τον ίδιο εθιμικό κανόνα συνάγεται επίσης ότι μια συνθήκη μπορεί, κατά παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα που υπεμνήσθη στη σκέψη 94 της παρούσας αποφάσεως, να δεσμεύει ένα κράτος σε σχέση με κάποιο άλλο έδαφος εάν μια τέτοια πρόθεση απορρέει από τη συνθήκη αυτή ή εάν προκύπτει άλλως πως.

99 Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο εσφαλμένως έλαβε ως δεδομένο ότι, στον βαθμό που το Συμβούλιο και η Επιτροπή τελούσαν εν γνώσει της θέσεως του Βασιλείου του Μαρόκου ότι η συμφωνία συνδέσεως ήταν δυνατό να εφαρμοσθεί στη Δυτική Σαχάρα, τα όργανα αυτά είχαν αποδεχθεί σιωπηρώς τη θέση αυτή, όπως εκτέθηκε στη σκέψη 85 της παρούσας αποφάσεως.

100 Τέλος, υπογραμμίζεται ότι, δυνάμει της γενικής αρχής του διεθνούς δικαίου ότι οι διεθνείς συμβάσεις δεσμεύουν μόνον τα συμβαλλόμενα μέρη, της οποίας το άρθρο 34 της Συμβάσεως της Βιέννης αποτελεί ειδικότερη έκφανση, οι συνθήκες δεν πρέπει ούτε να βλάπτουν ούτε να ωφελούν τρίτους άνευ της συναινέσεώς τους (βλ. απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2010, Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, σκέψεις 44 και 52).

101 Εν προκειμένω, όπως υπομνήστηκε στη σκέψη 75 της παρούσας αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο απεφάνθη κατ' ουσίαν, στις σκέψεις 95 έως 97 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η εν λόγω αρχή δεν ασκούσε επιρροή επί του ελέγχου της προσφυγής την οποία έπρεπε να κρίνει, εν αντιθέσει προς όσα έκρινε το Δικαστήριο με την απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2010, Brita (C-386/08, EU:C:2010:91), διότι οι ιδιαίτερες περιστάσεις της προσφυγής αυτής ήσαν διαφορετικές από αυτές που χαρακτήριζαν την υπόθεση επί της οποίας εξεδόθη η τελευταία αυτή απόφαση.

102 Ειδικότερα, το Γενικό Δικαστήριο τόνισε, στις σκέψεις 96 και 97 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Ένωση δεν είχε συνάψει άλλη συμφωνία συνδέσεως για τα προϊόντα καταγωγής Δυτικής Σαχάρας πέραν αυτής που τη συνέδεε με το Βασίλειο του Μαρόκου, ενώ, στην υπόθεση επί της οποίας εξεδόθη η απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2010, Brita (C-386/08, EU:C:2010:91), η Ένωση είχε προβεί στη σύναψη συμφωνίας συνδέσεως όχι μόνο με το κράτος του Ισραήλ, αλλά και με την Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (ΟΑΠ) εξ ονόματος της Παλαιστινιακής Αρχής της Δυτικής Όχθης και της Λωρίδας της Γάζας.

103 Ωστόσο, εν αντιθέσει προς όσα έκρινε το Γενικό Δικαστήριο, η αρχή ότι οι διεθνείς συμβάσεις δεσμεύουν μόνον τα συμβαλλόμενα μέρη έπρεπε να ληφθεί υπόψη στο πλαίσιο μιας τέτοιας ερμηνείας, δεδομένου ότι τυχόν εφαρμογή, στη Δυτική Σαχάρα, της συμφωνίας συνδέσεως, που είχε συναφθεί μεταξύ της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου, θα είχε ως αποτέλεσμα η συμφωνία αυτή να επηρεάσει έναν «τρίτο».

104 Πράγματι, πρέπει να υπομνησθεί ότι, στη γνωμοδότησή του για τη Δυτική Σαχάρα, στην οποία το ίδιο το Γενικό Δικαστήριο αναφέρθηκε στη σκέψη 8 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Διεθνές Δικαστήριο είχε κρίνει, αφενός, ότι η Δυτική Σαχάρα «δεν αποτελούσε γη άνευ κυρίου (terra nullius) κατά τον χρόνο του εποικισμού της από το Βασίλειο της Ισπανίας» και, αφετέρου, ότι τα στοιχεία και οι πληροφορίες που τέθηκαν σε γνώση του «δεν τεκμηρίω[ναν] την ύπαρξη κανενός δεσμού κυριαρχίας» μεταξύ του εδάφους αυτού και του Βασιλείου του Μαρόκου.

105 Ακριβέστερα, ως προς το ζήτημα αυτό, το Διεθνές Δικαστήριο υπογράμμισε, στη γνωμοδότησή του για τη Δυτική Σαχάρα, ότι ο λαός του εδάφους αυτού είχε, δυνάμει του γενικού διεθνούς δικαίου, το δικαίωμα αυτοδιαθέσεως, όπως τούτο εκτίθεται στις σκέψεις 90 και 91 της παρούσας αποφάσεως, εξυπακουόμενου ότι, από την πλευρά της, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ συνέστησε, στο σημείο 7 του ψηφίσματός της 34/37 για το ζήτημα της Δυτικής Σαχάρας, που παρατίθεται στη σκέψη 35 της παρούσας αποφάσεως, την πλήρη συμμετοχή του Front Polisario, «εκπροσώπου του λαού της Δυτικής Σαχάρας [...] στην οποιαδήποτε αναζήτηση δίκαιης, βιώσιμης και οριστικής πολιτικής λύσεως του ζητήματος της Δυτικής Σαχάρας», όπως είχε επισημάνει το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 14 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και όπως υπενθύμισε η Επιτροπή ενώπιον του Δικαστηρίου.

106 Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, ο λαός της Δυτικής Σαχάρας πρέπει να θεωρηθεί ως «τρίτος» κατά την έννοια της αρχής ότι οι συμβάσεις δεσμεύουν μόνον τα συμβαλλόμενα μέρη, όπως κατ' ουσίαν παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 105 των προτάσεών του. Ως τέτοιος, ο τρίτος αυτός μπορεί να επηρεαστεί από την εφαρμογή της συμφωνίας συνδέσεως στην περίπτωση που το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας περιλαμβάνεται στο πεδίο εφαρμογής της, χωρίς να είναι αναγκαίο να εξετασθεί εάν μια τέτοια εφαρμογή θα μπορούσε να τον βλάψει ή, αντιθέτως, να τον ωφελήσει. Πράγματι, αρκεί να σημειωθεί ότι, σε αμφότερες τις περιπτώσεις, η εν λόγω εφαρμογή πρέπει να έχει τη συναίνεση αυτού του τρίτου. Ωστόσο, εν προκειμένω, από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν προκύπτει ότι ο λαός της Δυτικής Σαχάρας εξεδήλωσε μια τέτοια συναίνεση.

107 Υπό τις συνθήκες αυτές, η παραδοχή ότι το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας συνδέσεως αντιβαίνει στην αρχή του διεθνούς δικαίου ότι οι συμβάσεις δεσμεύουν μόνον τα συμβαλλόμενα μέρη, η οποία ισχύει στις σχέσεις μεταξύ της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου.

108 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω εκτιμήσεων, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας στις σκέψεις 101 και 103 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ότι έπρεπε να θεωρηθεί ότι η Ένωση και το Βασίλειο του Μαρόκου είχαν σιωπηρώς συμφωνήσει να ερμηνεύσουν τον όρο «έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου» στο άρθρο 94 της συμφωνίας συνδέσεως υπό την έννοια ότι περιελάμβανε το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας.

109 Όσον αφορά, δεύτερον, τη σκέψη 102 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το Γενικό Δικαστήριο έκρινε με αυτήν ότι, εάν το Συμβούλιο και η Επιτροπή επιθυμούσαν να αντιταχθούν στην εφαρμογή της συμφωνίας περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας, θα μπορούσαν να είχαν ζητήσει να περιληφθεί στη συμφωνία αυτή ρήτρα αποκλείουσα μια τέτοια εφαρμογή, προτού προσθέσει ότι η «παράλειψή» τους ως προς το σημείο αυτό απεδείκνυε ότι είχαν αποδεχθεί σιωπηρώς να θεωρηθεί η συμφωνία αυτή, όπως και η συμφωνία συνδέσεως, ως εφαρμοστέα επί του εν λόγω εδάφους.

110 Συναφώς, το άρθρο 30, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Βιέννης κωδικοποιεί τον κανόνα ότι, οσάκις συνθήκη ορίζει ότι υπόκειται στις διατάξεις προγενέστερης ή μεταγενέστερης συνθήκης ή ότι δεν θα πρέπει να θεωρείται ασυμβίβαστη προς αυτές, υπερισχύουν οι διατάξεις της άλλης συνθήκης.

111 Εν προκειμένω, η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως είναι, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 18, 20 και 21 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, μια συμφωνία που έχει ως αντικείμενο την τροποποίηση προγενέστερης συμφωνίας μεταξύ της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου, ήτοι της συμφωνίας συνδέσεως, και, πιο συγκεκριμένα, των διατάξεων που προβλέπει αυτή η προγενέστερη συμφωνία σχετικά με την ελευθέρωση των συναλλαγών οι οποίες αφορούν προϊόντα προερχόμενα από τη γεωργία κα την αλιεία. Προς τούτο, η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως τροποποίησε, όπως προκύπτει από τις ίδιες σκέψεις της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τέσσερα από τα 96 άρθρα της συμφωνίας συνδέσεως, μεταξύ των οποίων δεν περιλαμβάνεται το άρθρο 94 της τελευταίας, και αντικατέστησε τρία από τα πέντε πρωτόκολλα που συνοδεύουν τη συμφωνία αυτή. Οι

τροποποιήσεις αυτές έχουν εξαντλητικό χαρακτήρα, όπως επιβεβαιώνεται από την ανταλλαγή επιστολών μεταξύ της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου υπό τη μορφή της οποίας συνήφθη η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως.

112 Εντεύθεν συνάγεται ότι η συμφωνία συνδέσεως και η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως συνιστούν διαδοχικές συνθήκες συναφθείσες μεταξύ των ιδίων μερών και ότι η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως, ως μεταγενέστερη συνθήκη η οποία αφορά συγκεκριμένες και περιορισμένες πτυχές ενός τομέα που σε μεγάλο βαθμό ρυθμίζεται από προγενέστερη συμφωνία, πρέπει να θεωρηθεί ως υποκείμενη στις διατάξεις της τελευταίας.

113 Λαμβανομένου υπόψη ενός τέτοιου ιδιαίτερου δεσμού, που δεν ετέθη εν αμφιβόλω ενώπιον του Δικαστηρίου, πρέπει να θεωρηθεί, συμφώνως προς τον κανόνα που κωδικοποιήθηκε στο άρθρο 30, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Βιέννης, ότι οι διατάξεις της συμφωνίας συνδέσεως οι οποίες δεν τροποποιήθηκαν ρητώς από τη συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως πρέπει να υπερισχύουν κατά την εφαρμογή αυτής της τελευταίας, προκειμένου να προληφθεί κάθε πιθανή ασυμβατότητα μεταξύ αυτών.

114 Επομένως, η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως δεν μπορούσε να ερμηνευθεί, κατά τον χρόνο συνάψεώς της, υπό την έννοια ότι το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της περιελάμβανε το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας και ότι δεν ήταν αναγκαίο να περιληφθεί σε αυτήν ρήτρα που να αποκλείει ρητώς το έδαφος αυτό από το εν λόγω πεδίο εφαρμογής.

115 Συνεπώς, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι έπρεπε να θεωρηθεί ότι το Συμβούλιο και η Επιτροπή είχαν αποδεχθεί ότι η συμφωνία συνδέσεως και η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως έχουν εφαρμογή στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας, εκ του λόγου ότι είχαν παραλείψει, στη δεύτερη από τις συμφωνίες αυτές, να περιλάβουν ρήτρα που να αποκλείει μια τέτοια εφαρμογή.

116 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω, εσφαλμένως το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στη σκέψη 103 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως έπρεπε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι είχε εφαρμογή στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας, και πιο συγκεκριμένα στο τμήμα του εδάφους αυτού που ελέγχεται από το Βασίλειο του Μαρόκου, καθώς μια τέτοια ερμηνεία δεν μπορούσε να στηριχθεί ούτε στο κείμενο της συμφωνίας συνδέσεως ούτε σε αυτό της συμφωνίας περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως ούτε, τέλος, στις περιστάσεις που περιέβαλαν τη σύναψη των ως άνω δύο συμφωνιών, όπως αυτές περιγράφηκαν στις σκέψεις 101 και 102 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

117 Η εκτίμηση αυτή δεν αναιρείται από την ανάλυση στην οποία προέβη το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 99 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως επί τη βάσει των πραγματικών στοιχείων που παρατίθενται στις σκέψεις 77 έως 87 της αποφάσεως αυτής.

118 Από τις διαπιστώσεις και τις εκτιμήσεις στις οποίες προέβη το Γενικό Δικαστήριο στις εν λόγω σκέψεις προκύπτει, κατ' αρχάς, ότι το Συμβούλιο και η Επιτροπή γνώριζαν, κατά τη σύναψη της συμφωνίας περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως, ότι οι μαροκινές αρχές εφάρμοζαν τις διατάξεις της συμφωνίας συνδέσεως στη Δυτική Σαχάρα επί σειρά ετών. Επίσης, τα δύο θεσμικά όργανα ουδέποτε αντιτάχθησαν στη εφαρμογή αυτή, η δε Επιτροπή προσέφερε συναφώς τη συνεργασία της σε ορισμένο βαθμό. Τέλος, το σύστημα δασμολογικών προτιμήσεων που καθιέρωσε η συμφωνία συνδέσεως και τροποποίησε η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως εφαρμόζεται, σε ορισμένες περιπτώσεις, de facto στα προϊόντα καταγωγής Δυτικής Σαχάρας από της συνάψεως της δεύτερης εκ των συμφωνιών αυτών και εντεύθεν, όπως υπενθύμισαν το Συμβούλιο και η Επιτροπή με τα υπομνήματά τους και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

119 Όπως προκύπτει, εξάλλου, από τη σκέψη 102 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι αυτή η μεταγενέστερη της συνάψεως της συμφωνίας συνδέσεως πρακτική δικαιολογούσε την ερμηνεία της συμφωνίας αυτής και της συμφωνίας περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως υπό την έννοια ότι το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής των εν λόγω συμφωνιών.

120 Συναφώς, υπογραμμίζεται ότι, δυνάμει του άρθρου 31, παράγραφος 3, στοιχείο β', της Συμβάσεως της Βιέννης, για τους σκοπούς της ερμηνείας μιας συνθήκης, πρέπει ειδικότερα να λαμβάνεται υπόψη, ταυτόχρονα με το όλο πλαίσιό της, κάθε μεταγενέστερη πρακτική σχετική με την εφαρμογή της, μέσω της οποίας αποδεικνύεται η συμφωνία των μερών ως προς την ερμηνεία της.

121 Εν προκειμένω, όπως συνάγεται από τις σκέψεις 77, 83 και 87 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Συμβούλιο και η Επιτροπή είχαν τονίσει, όπως και το Front Polisario, ότι, μολονότι το σύστημα δασμολογικών προτιμήσεων που προέβλεπαν η συμφωνία συνδέσεως και η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως εφαρμοζόταν σε ορισμένες περιπτώσεις στα προϊόντα καταγωγής της Δυτικής Σαχάρας, η εφαρμογή αυτή είχε χαρακτήρα de facto.

122 Πάντως, διαπιστώνεται ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν διερεύνησε, εν αντιθέσει προς όσα επέτασσε το άρθρο 31, παράγραφος 3, στοιχείο β', της Συμβάσεως της Βιέννης, εάν η εφαρμογή αυτή, σε ορισμένες περιπτώσεις, απηχούσε την ύπαρξη συμφωνίας μεταξύ των μερών να τροποποιηθεί η ερμηνεία του άρθρου 94 της συμφωνίας συνδέσεως.

123 Περαιτέρω, αν γινόταν δεκτό ότι η μεταγενέστερη πρακτική αποτύπωνε βούληση της Ένωσης να θεωρούνται εφεξής η συμφωνία συνδέσεως και η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως ως νομικά ισχύουσες στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας, τούτο θα σήμαινε κατ' ανάγκην ότι πρόθεση της Ένωσης ήταν να εκτελέσει τις συμφωνίες αυτές κατά παραβίαση τόσο της αρχής της αυτοδιαθέσεως όσο και της αρχής ότι οι συμβάσεις δεσμεύουν μόνον τα συμβαλλόμενα μέρη, μολονότι η ίδια είχε κατ' επανάληψη υπενθυμίσει την ανάγκη τηρήσεως των αρχών αυτών, όπως τονίζει η Επιτροπή.

124 Εξάλλου, μια τέτοια εκτέλεση θα ήταν κατ' ανάγκην ασυμβίβαστη προς την αρχή της καλόπιστης εκτελέσεως των συνθηκών, η οποία είναι όμως δεσμευτική αρχή του γενικού διεθνούς δικαίου εφαρμοστέα στα υποκείμενα διεθνούς δικαίου που είναι συμβαλλόμενα σε ορισμένη διεθνή σύμβαση (βλ, υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 16ης Ιουνίου 1998, Racke, C-162/96, EU:C:1998:293, σκέψη 49, καθώς και της 23ης Ιανουαρίου 2014, Manzi και Compagnia Naviera Orchestra, C-537/11, EU:C:2014:19, σκέψη 38).

125 Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε επίσης σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η μεταγενέστερη πρακτική που περιγράφεται στις σκέψεις 99 και 102 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως δικαιολογούσε την ερμηνεία των εν λόγω συμφωνιών υπό την έννοια ότι είχαν νομική ισχύ στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας.

126 Επομένως, εφόσον κακώς το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως έπρεπε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι είχε νομική ισχύ στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας, προτού στηριχθεί στο συμπέρασμα αυτό ως βάση της αναλύσεώς του σχετικά με την ενεργητική νομιμοποίηση του Front Polisario, όπως προεκτέθηκε στις σκέψεις 43, 44 και 74 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να γίνει δεκτή η αναίρεση, παρέλκει δε η περαιτέρω εξέταση των λοιπών λόγων και των επιχειρημάτων του Συμβουλίου και της Επιτροπής.

127 Ως εκ τούτου, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση πρέπει να αναιρεθεί.

Επί της προσφυγής

128 Κατά το άρθρο 61, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει τη δυνατότητα, σε περίπτωση αναιρέσεως της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου, είτε να αποφανθεί το ίδιο οριστικώς επί της διαφοράς, εφόσον αυτή είναι ώριμη προς εκδίκαση, είτε να παραπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

129 Εν προκειμένω, πρέπει το Δικαστήριο να αποφανθεί το ίδιο οριστικώς επί της διαφοράς καθώς αυτή είναι ώριμη προς εκδίκαση.

130 Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ προβλέπει δύο περιπτώσεις στις οποίες ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο νομιμοποιείται ενεργητικώς να ασκήσει προσφυγή κατά πράξεως της οποίας δεν είναι αποδέκτης. Αφενός, τέτοια προσφυγή μπορεί να ασκηθεί υπό την προϋπόθεση ότι η πράξη αφορά το πρόσωπο άμεσα και ατομικά. Αφετέρου, αν πρόκειται για κανονιστική πράξη για την εφαρμογή της οποίας δεν απαιτούνται εκτελεστικά μέτρα, μπορεί να προσβληθεί με προσφυγή εφόσον αφορά το πρόσωπο άμεσα.

131 Εν προκειμένω, επιβάλλεται ευθύς εξ αρχής η διαπίστωση ότι η επιχειρηματολογία που προέβαλε το Front Polisario προκειμένου να αποδείξει ότι νομιμοποιείται ενεργητικώς να ζητήσει την ακύρωση της προσβαλλόμενης αποφάσεως στηρίζεται στην παραδοχή ότι η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως, της οποίας τη σύναψη ενέκρινε η εν λόγω απόφαση, εφαρμόζεται στην πράξη, σε ορισμένες περιπτώσεις, στη Δυτική Σαχάρα, μολονότι αυτή δεν αποτελεί τμήμα του εδάφους του Βασιλείου του Μαρόκου.

132 Όπως προκύπτει από το σκεπτικό που παρατίθεται στις σκέψεις 83 έως 125 της παρούσας αποφάσεως, η συμφωνία περί αμοιβαίων μέτρων ελευθερώσεως πρέπει εντούτοις να ερμηνευθεί, συμφώνως προς τους εφαρμοστέους κανόνες του διεθνούς δικαίου που ισχύουν στις σχέσεις μεταξύ της Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου, υπό την έννοια ότι δεν έχει εφαρμογή στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας.

133 Συνεπώς, χωρίς να απαιτείται να εξεταστεί η λοιπή επιχειρηματολογία με την οποία το Συμβούλιο και η Επιτροπή αμφισβητούν το παραδεκτό της προσφυγής, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το Front Polisario δεν μπορεί, σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί, λαμβανομένων υπόψη των επιχειρημάτων που προβάλλει, ότι νομιμοποιείται ενεργητικώς να ζητήσει την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως.

134 Ως εκ τούτου, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη.

Επί των δικαστικών εξόδων

135 Δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, όταν η αναίρεση είναι βάσιμη και το Δικαστήριο κρίνει το ίδιο οριστικά τη διαφορά, αποφαίνεται και επί των εξόδων.

136 Το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού αυτού, το οποίο έχει εφαρμογή στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, του ιδίου Κανονισμού, ορίζει ότι ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου.

137 Εν προκειμένω, δεδομένου ότι το Front Polisario ηττήθηκε και το Συμβούλιο είχε υποβάλει σχετικό αίτημα, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα στα οποία υποβλήθηκε το εν λόγω θεσμικό όργανο.

138 Το άρθρο 140, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, που επίσης εφαρμόζεται στη διαδικασία αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, του Κανονισμού αυτού, προβλέπει ότι τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα που παρεμβαίνουν στη δίκη φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

139 Εν προκειμένω, το Βασίλειο του Βελγίου, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, το Βασίλειο της Ισπανίας, η Γαλλική Δημοκρατία και η Πορτογαλική Δημοκρατία καθώς και Επιτροπή, η οποία παρενέβη πρωτοδίκως, φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

140 Τέλος, το άρθρο 140, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας, που επίσης εφαρμόζεται στη διαδικασία αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, του Κανονισμού αυτού, ορίζει μεταξύ άλλων ότι το Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει ότι και οι λοιποί παρεμβαίνοντες πέραν του κράτους μέλους ή του θεσμικού οργάνου θα φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους.

141 Εν προκειμένω, αποφασίζεται ότι η Comader πρέπει να φέρει τα δικαστικά της έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφασίζει:

1) Αναιρεί την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 10ης Δεκεμβρίου 2015, Front Polisario κατά Συμβουλίου (T-512/12, EU:T:2015:953).

2) Απορρίπτει ως απαράδεκτη την προσφυγή του Front populaire pour la libération de la saguia-el-hamra et du rio de oro (Front Polisario).

3) Το Front populaire pour la libération de la saguia-el-hamra et du rio de oro (Front Polisario) φέρει τα δικαστικά του έξοδα, καθώς και αυτά στα οποία υποβλήθηκε το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4) Το Βασίλειο του Βελγίου, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, το Βασίλειο της Ισπανίας, η Γαλλική Δημοκρατία και η Πορτογαλική Δημοκρατία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural (Comader) φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

(υπογραφές)